

Seat No. : _____

XU-110

April-2013

B.A. (Sem. II)

Sociology (EC-II-112)
(Population and Society)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

સૂચના : બધા પ્રશ્નોનાં ગુણ સમાન છે.

૧. નીચેના કોઈપણ એક પ્રશ્નનો જવાબ ૬૫૦ થી ૭૦૦ શબ્દોમાં જણાવો :
- (અ) વસ્તી શાસ્ત્રીય માહિતી મેળવવાનાં મુખ્ય સ્ત્રોતો જણાવી કોઈપણ બે સ્ત્રોતોની ચર્ચા કરો. ૭
- અથવા**
- સામાજિક વસ્તીશાસ્ત્રનું કાર્યક્ષેત્ર જણાવો.
- (બ) પ્રજનનશીલતાનો અર્થ આપી પ્રજનનશીલતાનાં પ્રકાર જણાવો. ૭
- અથવા**
- લિંગ પ્રમાણ એટલે શું ? લિંગ પ્રમાણનું મહત્ત્વ જણાવી ભારતમાં સ્ત્રીનાં ઓછા પ્રમાણનાં કારણો જણાવો.
૨. નીચેના કોઈ એક પ્રશ્નનો જવાબ ૬૫૦ થી ૭૦૦ શબ્દોમાં આપો :
- (અ) વસ્તી સંક્રાંતિનાં સિદ્ધાંતની સમજૂતી આપો. ૭
- અથવા**
- કુટુંબ નિયોજનનો અર્થ આપી ભારતમાં કુટુંબ નિયોજનની જરૂરિયાત જણાવો.
- (બ) કુટુંબ નિયોજન તરફનાં અભિગમો જણાવો. ૭
- અથવા**
- ભારતમાં વસ્તીનીતિની ચર્ચા કરો.
૩. ટૂંકનોંધ લખો : (૩૦૦ થી ૪૦૦ શબ્દોમાં)
- (૧) માનવવસ્તી અને સમાજ વચ્ચેનો સંબંધ ૪
- અથવા**
- વસ્તીની ઉપયોગીતા અને મહત્ત્વ.
- (૨) જીવિત જન્મનો અર્થ, લક્ષણો, મહત્ત્વ, તકેદારી ૪
- અથવા**
- પંચવર્ષીય યોજનાઓમાં કુટુંબ નિયોજનનું સ્થાન
- (૩) કુટુંબ કલ્યાણ કાર્યક્રમની સિદ્ધિઓ ૪
- અથવા**
- માલ્થસનાં સિદ્ધાંતની ટીકાઓ.
- (૪) જન્મ સમયે આયુષ્યની ધારણાઓ ૪
- અથવા**
- મૃત જન્મ

૪. નીચેના પ્રશ્નોનાં ટૂંકમાં જવાબ આપો : ૧૨
- (૧) વસ્તી આયોજન અને નિયંત્રણ અંગે જવાહરલાલ નહેરૂનાં વિચારો જણાવો.
  - (૨) વસ્તીની ગુણવત્તા એટલે શું ?
  - (૩) રાષ્ટ્રીય સ્વાસ્થ્ય નીતિનો હેતુ જણાવો.
  - (૪) કુટુંબ નિયોજન એટલે શું ?
  - (૫) ઈષ્ટ વસ્તી કોને કહેવાય ?
  - (૬) મૃત જન્મની અસરો જણાવો.
૫. (અ) સાચો વિકલ્પ પસંદ કરો : ૧૪
- (૧) ભારતમાં અત્યાર સુધીમાં કેટલી પંચવર્ષીય યોજના અમલમાં આવી ?
 (અ) ૧૨ (બ) ૧૧
 (ક) ૧૦ (ડ) ૧૩
  - (૨) ભારતમાં કુટુંબ નિયોજન કેન્દ્ર કયા શહેરમાં શરૂ થયું ?
 (અ) મૈસૂર (બ) અમદાવાદ
 (ક) મુંબઈ (ડ) કલકત્તા
  - (૩) વધતી જતી વસ્તી પર સૌપ્રથમ વિચાર કરનાર વૈજ્ઞાનિક કોણ હતા ?
 (અ) સીજવક (બ) માલ્થસ
 (ક) એડવીન કેનન (ડ) રોબીન્સ
  - (૪) સ્ત્રીનો પ્રજનન ગાળો કેટલો ?
 (અ) ૧૫ થી ૪૪ (બ) ૧૬ થી ૩૫
 (ક) ૨૦ થી ૪૫ (ડ) ૧૮ થી ૨૫
  - (૫) ભારતની ગણના કયા પ્રકારનાં દેશમાં થાય છે ?
 (અ) વિકસિત
 (બ) વિકાસશીલ
 (ક) અલ્પ વિકસિત
  - (૬) ભારતમાં વસ્તીવિસ્ફોટમાં મુખ્ય કારણ કયું છે ?
 (અ) સ્થળાંતર (બ) લગ્ન
 (ક) ઊંચી પ્રજનનશીલતા (ડ) ગરીબી
  - (૭) કોઈપણ પ્રદેશનાં વર્ષ સમયગાળામાં જે વસ્તી હોય તેમાં પ્રત્યેક ૧૦૦૦ વ્યક્તિઓ દીઠ જેટલા મરણ થાય તે માપને શું કહેવાય ?
 (અ) મૃત્યુદર (બ) કાયો મૃત્યુદર
 (ક) વસ્તી વૃદ્ધિદર (ડ) જન્મદર
- (બ) જોડકા જોડો :
(૧) ભારતમાં કુટુંબ નિયોજનની શરૂઆત	૨૦૦૦
(૨) વસ્તીપંચની રચના	૧૯૬૪
(૩) રાષ્ટ્રીય ગ્રામીણ સ્વાસ્થ્ય મિશન	૨૦૦૨
(૪) રાષ્ટ્રીય સ્વાસ્થ્ય નીતિ	૨૦૦૫
(૫) એક વર્ષની ઉંમર સુધીનાં બાળકને શું કહેવાય ?	infant/child
(૬) ભારતમાં નિદર્શ નોંધણી પદ્ધતિ (S.R.S.)	૧૯૫૧
(૭) ભારતમાં કેરલામાં ૧૦૦૦ પુરુષોએ સ્ત્રીઓની સંખ્યા	૧૦૪૦/૧૦૫૦

Seat No. : _____

XU-110

April-2013

B.A. (Sem. II)

Sociology (EC-II-112)
(Population and Society)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instruction : All questions carry equal marks.

1. Answer any **one** of the following questions in **650 to 700** words :
  - (a) Discuss major sources of Data for Human population. State any two sources. 7

OR

State the functional area of Social Demography.
  - (b) Give meaning of fertility and state its types. 7

OR

What is sex ratio ? State the importance of sex ratio and state the reasons for low female ratio in India.

2. Answer any **one** of the following questions in **650 to 700** words :
  - (a) Explain theory of Demographic Transition. 7

OR

Explain the meaning of Family Planning and explain the need of family planning in India.
  - (b) State the approach towards Family Planning. 7

OR

Discuss India's population policy.

3. Write short note (**300 to 400** words) :
  - (1) State the relationship between Society and Population. 4

OR

Populatio's uses and importance.
  - (2) State the meaning, characteristics, importance, carefulness of live birth. 4

OR

State the importance of family planning program in Five Year Plan.
  - (3) State the achievements of family welfare program. 4

OR

State the criticism of Malthus' principles.
  - (4) Expectancy of Life at Birth. 4

OR

Still Birth

4. Answer in short : 12
- (1) State the thoughts of Jawaharlal Nehru regarding population planning and control.
  - (2) What is population quality ?
  - (3) State the objects of National Health Policy.
  - (4) What is Family Planning ?
  - (5) What is Optimum Population ?
  - (6) State the effects of Still Birth.
5. (a) Choose the correct option : 14
- (1) How many Five Year Plans have been executed yet ?

(a) 12	(b) 11
(c) 10	(d) 13
  - (2) In which city of India was the first family planning center initiated ?

(a) Mysore	(b) Ahmedabad
(c) Mumbai	(d) Kolkata
  - (3) Who was the first person to give scientific approach to population increase ?

(a) Malthus	(b) Sizvek
(c) Edvin canon	(d) Robins
  - (4) State the fertility period of a woman.

(a) 15 to 44	(b) 16 to 35
(c) 20 to 45	(d) 18 to 25
  - (5) In which category does India fall economically ?
    - (a) Developed
    - (b) Developing
    - (c) Underdeveloped
  - (6) State the main reasons for population explosion in India.

(a) High fertility rate	(b) Marriage
(c) Migration	(d) Poverty
  - (7) _____ is known as numbers of deaths per thousand population during a given year.

(a) death rate	(b) raw death rate
(c) population increase rate	(d) birth rate
- (b) Match the following :
(1) Start of family planning in India	–	(a) 2000
(2) Formation of population commission	–	(b) 1964
(3) National Rural Health Mission	–	(c) 2002
(4) National Health Policy	–	(d) 2005
(5) What is a person of age upto one year ?	–	(e) infant/child
(6) Sample registration system in India (SRS)	–	(f) 1951
(7) Male-female ratio in Kerala	–	(g) 1040/1050